

ONA TILI DARSLARIDA YOZMA NUTQNI RIVOJLANRITISHNING ZAMONAVIY YONDASHUVLARI

Turaqulova Sevinch Bobir qizi

ToshDO‘TAU o‘zbek tili va adabiyoti ta’limi yo‘nalishi 3-kurs talabasi

@turaqulovasevinch3.gmail.com. +998978800402

Annatatsiya. Mazkur maqolada umumta’lim maktablarida ona tili darslari orqali o‘quvchilarning yozma nutqini rivojlantirishning zamonaviy yondashuvlari yoritilgan. Yozma nutqni shakllantirishda interfaol metodlar, zamonaviy texnologiyalar, kompetensiyaviy yondashuv hamda ijodiy yozuv mashqlarining ahamiyati tahlil qilingan. Shuningdek, dars jarayonida yozma nutq ko‘nikmalarini bosqichma-bosqich rivojlantirish bo‘yicha uslubiy tavsiyalar berilgan.

Kalit so‘zlar: yozma nutq, zamonaviy yondashuv, ona tili, kompetensiya, interfaol metod, ijodiy fikrlash, o‘quvchi faolligi

Annotation. This article covers modern approaches to the development of written speech of students through native language classes in secondary schools. In the formation of written speech, interactive methods, modern technologies, a competency approach and the importance of creative writing exercises are analyzed. There are also methodological recommendations for the gradual development of written speech skills in the course of the lesson.

Keywords: written speech, modern approach, native language, competence, interactive method, creative thinking, student activity Ona tili — nafaqat aloqa vositasi, balki millat tafakkuri, madaniyati, dunyoqarashi, ma’naviy dunyosining ifodasidir. Shu bois uni chuqur o‘rganish va o‘zlashtirish har bir avlodning muhim vazifasidir. Til o‘rganishda asosiy kompetensiyalardan biri — yozma nutqni shakllantirish hisoblanadi. Yozma nutq orqali o‘quvchilar o‘z fikrini aniq, lo‘nda va mantiqan ifodalashni, yozma madaniyatni egallashni o‘rganadilar. Bugungi ta’lim jarayonida bu ko‘nikmani shakllantirishda an’anaviy yondashuvlar bilan bir qatorda zamonaviy pedagogik

texnologiyalarga asoslangan metodikalar muhim ahamiyat kasb etmoqda. Yozma nutq — bu insonning fikr va tuygʻularini yozma shaklda bayon eta olish qobiliyatidir. Yozma nutq oʻziga xos grammatik va stilistik qonuniyatlarga boʻysunadi. Oʻquvchi maktab taʼlimining barcha bosqichlarida yozma nutqning muayyan shakllarini: gap tuzish, matn yozish, izohli yozuvlar, hikoya qilish, insho yozish, referat tayyorlash kabi koʻnikmalarni bosqichma-bosqich egallab boradi.

Zamonaviy yondashuvlarning oʻrni

Yozma nutqni oʻrgatishda quyidagi zamonaviy yondashuvlar samarali hisoblanadi:

1. Kompetensiyaviy yondashuv

Bu yondashuvga koʻra, oʻquvchining shaxsiy rivoji, amaliy faoliyati va hayotiy vazifalarni hal qila olish layoqati birinchi oʻringa chiqadi. Yozma nutqni oʻrgatishda oʻquvchi mustaqil fikr yuritishga, muammoga echim topishga, izlanishga jalb qilinadi.

2. Interfaol metodlar

“Insert”, “Blits-soʻrov”, “Aqliy hujum”, “Ikkilik jadval”, “Guruhda ishlash” kabi metodlar orqali oʻquvchilar yozma ishlarga faol jalb etiladi. Masalan, "Kutilmagan sarlavha" metodi orqali oʻquvchi berilgan sarlavhaga mos matn tuzadi, bu esa ijodiy yondashuvni ragʻbatlantiradi.

3. Iqtisodiy va ijtimoiy kontekstda yozma ishlar

Hayotiy mavzular asosida matn tuzdirish: maktab hayoti, doʻstlik, texnologiya, atrof-muhit muammolari — bu mavzular oʻquvchini real hayot bilan bogʻlaydi va yozuv orqali fikr bildirish koʻnikmasini shakllantiradi.

4. Ijodiy yozuv mashqlari

Insho yozish, erkin hikoya tuzish, matnni davom ettirish, aforizmlar asosida matn yozish kabi mashqlar orqali oʻquvchining ijodiy tafakkuri, nutq boyligi rivojlanadi. Ayniqsa, shaxsiy munosabat bildirishga asoslangan topshiriqlar samarali hisoblanadi.

5. Axborot texnologiyalaridan foydalanish

Yozma ishlarni raqamli platformalarda (Google Docs, jamboard, testlar) tashkil qilish, tahrir qilish, sharhlash imkoniyati o'quvchining faol ishtirokini ta'minlaydi. Shuningdek, ularni yozma savodxonlikka o'rgatish ham osonlashadi.

Yozma nutqni shakllantirish bosqichlari

1. **Tayyorlov bosqichi:** mavzuga doir og'zaki suhbat, fikr almashish, asosiy so'zlarni aniqlash.
2. **Reja tuzish bosqichi:** o'quvchilar o'z matnining tarkibini rejalashtiradi.
3. **Yozuv bosqichi:** erkin, mantiqan bog'langan matn yoziladi.
4. **Tahlil bosqichi:** tahrirlash, muhokama qilish, matnni baholash.
5. **Takomillashtirish bosqichi:** izoh asosida qayta yozish, kamchiliklarni bartaraf etish.

Ona tili darslarida yozma nutqni rivojlantirish — o'quvchining tafakkuri, muloqot madaniyati va ijodiy salohiyatini shakllantirishda muhim o'rin tutadi. Zamonaviy yondashuvlar, innovatsion metodlar, texnologik vositalar bu jarayonni yanada samarali va qiziqarli qiladi. Muhimi, o'quvchilar mustaqil fikr bildirishga, o'z nuqtayi nazarini aniq va ravon bayon qilishga odatlanadi. Bu esa nafaqat ta'limda, balki kundalik hayotda ham ular uchun muhim kompetensiyaga aylanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Abdullayeva D. va boshqalar. Ona tili o'qitish metodikasi. – Toshkent: O'qituvchi, 2021.
2. Mahmudova M. Nutq madaniyati va yozma nutqni rivojlantirish. – Samarqand, 2020.
3. Azizxo'jayeva D. Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat. – Toshkent: Fan, 2022.
4. G'afforova M. O'quvchilarda yozma nutqni shakllantirish usullari. – "Ma'rifat" jurnali, 2021-yil, №4.
5. Rivojlanayotgan kompetensiyalar va interfaol metodlar. — Respublikamiz Xalq ta'limi vazirligi nashrlari, 2023.